

Waarom de strijd voor democratie belangrijk blijft

2010/50
28 | 07 | 2010

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Marc De Vos
Directeur Itinera Institute

Na de val van het Communisme verwierf politicoloog Francis Fukuyama faam en fortuin met een bestseller over **“Het einde van de geschiedenis en de laatste mens”**. Het einde van de Koude Oorlog zou het begin zijn van de Westerse democratie als universeel bestuursmodel. Dit triomfalisme bepaalde de tijdsgeest en inspireerde hervormingen in hele en halve dictaturen overal op aarde. Na de aanslagen van “9/11” werd democratie door de Verenigde Staten zelfs verheven tot een strategische prioriteit, onder de assertieve en agressieve logica van een “Freedom Agenda”.

Vandaag, minder dan twintig jaar na de boude woorden van Fukuyama, is de geschiedenis terug en zijn de Westerse dromen uiteengespat. Internationale rapporten melden een wereldwijde achteruitgang van de democratie.

Een half miljard mensen leven in landen die het afgelopen decennium democratie hebben teruggedraaid, Rusland en de voormalige Sovjetrepublieken op kop. Landen als Venezuela en Iran beoefenen een schijn democratie: ze gebruiken gemanipuleerde verkiezingen als schaamlapje om een

totalitair bewind te legitimeren. China leidt de dans van landen die democratie weigeren en die zweren bij een mix van economische groei en nationalisme onder een sturende dictatoriale hand.

Wat verklaart deze globale politieke recessie? Ongetwijfeld zijn we naïef geweest in het vermogen om democratie vanuit de Westerse heimat over te planten in landen zonder enige democratische traditie. Democratie vergt meer dan parlementaire instellingen en de procedure van verkiezingen. Ze

“

Neoconservatieve zwevers hebben lang gedacht dat democratie en markteconomie onafscheidelijk waren. Mede daarom werden arme autoritaire regimes in de Wereldhandelsorganisatie verwelkomd. We hebben nu rijke autoritaire regimes.

”

heeft er bij ons ook eeuwen over gedaan. Autoritaire regimes zijn geen dinosauriërs die tot uitsterven veroordeeld zijn. Ze hebben vaak diepe historische wortels en

complexe etnische configuraties, waarbij de factor democratie gelijkstaat met destabilisatie.

Maar het is vooral de promotie van democratie als een bestuursideaal die het laat afweten. Daarvoor is het Westen zelf verantwoordelijk, met de Verenigde Staten op kop. Onder president George W. Bush werd democratie in Irak geïmporteerd met de loop van het geweer. Zowel de methode als het resultaat heeft de moraliteit van de vrijheidsgedachte ondermijnd. Van de weeromstuit heeft president Obama zowat elke democratiserende ambitie opgegeven. In zijn nieuwe veiligheidsstrategie, die onlangs met veel bombarie op de wereldopinie werd losgelaten, moet je met een vergroot-

glas zoeken naar democratie en mensenrechten.

Amerika is dus niet langer de missionaris van het vrijheidsmodel. Barack Obama is integendeel een pelgrim die overal ter wereld komt belijden hoe waardevol de andere modellen wel zijn. Hij beoefent een politiek relativisme dat haaks staat op het historische messianisme waarmee de Verenigde Staten zijn groot geworden.

De onwil van Amerika is ook een stuk onmacht. De financiële en economische crisis, met haar origine in Wall Street, heeft de reputatie van het Westen geschaad en zijn economisch gewicht verminderd. China staat nu model voor welvaart zonder vrijheid: een onweerstaanbare cocktail voor alle autoritaire dromers op aarde. In Rusland en omstreken, in Afrika en in Zuid-Amerika, wijst China de weg. Het is een evolutie waartoe de zelfbewuste Chinezen graag bijdragen via selectieve handelsverdragen en royale in-

vesteringen. En ondertussen wordt het Westen zelf steeds meer economisch afhankelijk van de groei in niet-democratische landen.

Neoconservatieve zwevers in de VS hebben lang gedacht dat democratie en markteconomie onafscheidelijk waren. Mede daarom werden arme autoritaire regimes in de Wereldhandelsorganisatie verwelkomd. We hebben nu rijke autoritaire regimes. Dat moet zorgen baren. De geschiedenis leert ons hoe de combinatie van welvaart en dictatuur militair kan ontsporen. Denk maar aan het imperiale Duitsland aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog. De VS en Europa moeten democratie en mensenrechten opnieuw hoog in het vaandel voeren en internationaal agenderen. Economisch en

demografisch wordt het niet onze eeuw. Maar daarom moeten we nog niet politiek abdiceren.

Marc De Vos

Directeur Itinera Institute
Hoofddocent UGent

Verschenen als column in Knack van 28 juli 2010.

Voor duurzame economische groei en sociale bescherming.